

tudatára annak, hogy mily hatalmas kultúrmissziót teljesített és mily rettenetes csapást jelentene az egész magyarságra, ha a nagyenyedi kollégium kapui bezárulnának. És íme, ott van a könyv függeléke: „Nagyenyedi vendiákok“. Itt van a jövő. Ez a lelkes gárda sohasem engedi meg az intézet püsztulását, mert, amint az agilis Barabás Endre mondja, „a háromszázados terebélyes fa hajszalgyökerei az élő lelkekbe fogóznak“. De reászorulnak ők a magyar társadalom támogatására is és rászorul erre az album is, melynek megvételével mindenki hozzájárul a egyszerű intézet ősi fundamentumának megerősítéséhez. Tegye meg mindenki kötelességét! *Szelényi Ödön.*

Öreg diák visszanéz. Szerkeszti: **Dr. György Lajos.** Kiadják a kolozsvári róm. kath. főgimnázium öreg diákjai. Cluj—Kolozsvár. Minerva Rt. 1926. (Budapesten a Studium könyvkereskedés bizománya.)

A kolozsvári piarista gimnázium 1926 június 13-án ünnepelte meg a piarista-rend kolozsvári működésének 150. évfordulóját. Ebből az alkalomból jelent meg az *Öreg diák visszanéz* c. értékes emlékkönyv. Az emlékkönyvben két történeti áttekintést találunk. Az egyikben az Erdély elszakítása következtében önállósult romániai piarista rendtartomány főnöke, *Patay József* ismerteti a rend alapítójának, Calasanzii Szent Józsefnek életét, rendalapítását, iskoláinak szellemét, tanítási eljárás módját és rendjének elterjedését. *Biró Vencel*, a kolozsvári intézetnek jelenlegi igazgatója közli a másikban a gimnázium századokra visszanyúló történetét és világítja meg belső életét. Az iskolának alapítója Báthory István erdélyi fejedelem, aki az intézetet 1579-ben a jezsuiták vezetésére bízta. Hosszú időn keresztül Kolozsváron volt az erdélyieknek egyetlen kath. középiskolájuk és az állami egyetem megalakulásáig egyetlen kath. egyetemük, vagy mint más néven mondták: akadémiájuk. A jezsuita-rend megszüntetése (1773) után, ezelőtt 150 esztendővel (1776-ban) vette át az iskola vezetését a piarista-rend. Ezzel az iskola történetében új fejezet kezdődik. Első piarista igazgatója az intézetnek a hírneves magyar iskolai drámaíró, Pállya István volt.

Bitay Árpád, az Erdélyi Róm. Kath. Status tanügyi előadója ismerteti tömören az intézetben működött kiválóbb jezsuita és piarista tanárokat, kiemelve pályájuk és munkásságuk jelentőségét. *György Lajos* az intézet kiválóbb tanítványait szedi díszes koszorúba. Sorukat Pázmány Péter nyitja meg. Ez az iskola nevelte az erdélyi egyházak sok kiváló főpapját, a közélet, irodalom és tudomány számos jeles képviselőjét. Felsorolásukra itt nincs terünk, a sok közül csak Apor Pétert, Mikes Kelemt, Jósika Miklóst említjük meg. A nagynevű román tanítványok nevelése is bizonyítéka az iskolából kiáradó kultúrerőnek.

A történeti rész után *Hála-virágok* összefoglaló címen (79—181. l.) találjuk a régi és még most is élő tanítványok visszaemlékezését. A visszaemlékezések sorát B. Apor Péter (*Metamorphosis Transylvaniae* c. munkájából) és B. Jósika Miklós nyitja meg (Emlékiratából).

A még élő volt tanítványok visszaemlékezéséből az iskola iránt érzett nagy tisztelet, hála, ragaszkodás és szeretet beszél és visszaemlékezésük rávilágít az iskola tanító és nevelő munkájára, a tanárok egyéniségére és nevelő hatására. Az igazgató kimutatása szerint 1776 óta ötvenötezerrel több tanulója volt az intézetnek.

Az emlékkönyv tiszteletet ébreszt az iskola és a tanárok munkája iránt, azért a tanuló ifjúság részére is nagyon hasznos és tanulságos olvasmány. A magyar kultúra történetének egy jelentékeny mozzanata válik általa ismertté és becsültté, ezért pedagógusok is haszonnal és tanulsággal forgathatják. Tanároknak és ifjúságnak egyaránt ajánljuk. Bíró Imre.

Kiváló matematikusok és fizikusok. Összeállította: Nagy József. (A Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok Könyvtára. Szerkesztik: *Faragó Andor* és *Nagy József*. 1—2. sz.) Budapest, 1927. A szerkesztők kiadása.

Tudósokról, kutatókról olvashatunk ebben a könyvben, mégpedig egyrészt életük külső körülményeiről, másrészt azokról a nehéz, fáradságos, sok kitartást, nagy lelkesedést, de főleg lángelmét igénylő munkákról, melyek lehetővé tették azt, hogy a fizikai és matematikai fogalmak kialakulhassanak, a természeti jelenségekre vonatkozó ismereteink kifejlődhessenek és így vég eredményben megtalálhassuk Isten terveit és gondolatait a teremtményben (159. l.). E tudósok és kutatók: *Copernicus, Galilei, Kepler, Newton, Laplace, Eötvös, Gauss, Cauchy, Bolyai és Faraday*, a róluk szóló életrajzok írói pedig: *Csada Imre, Dávid Lajos, Holenda Barnabás, Nagy József, Renner János, Sárközy Pál és Wodetzky József*.

Az egyes életrajzok ismertetik a kiszemelt tudósok élete folyását és tárgyalják teljesen — de természetesen nem részletesen — tudományos munkálkodását is. Nagy szeretettel és lelkesedéssel vannak megírva, azonkívül Bolyai életrajzában át-áttetszik a hazafias elkeseredés azért, hogy Bolyai dolgozatait kora nem méltányolta eléggé és hogy a késlekedés elvette előle az elsőség pálmáját. Eötvös életrajzában megismerjük a tanítvány és későbbi munkatárs hódolattal teljes szeretetét volt tanára és mestere iránt.

Sok helyütt hangsúlyozzák az egyes életrajzírok a tudós vallásosságát. Erre nagy szükség van, mert hiszen a könyvet olyanoknak szánták, akik a tudományos képzettség megszerzésének legelején vannak. Ez az a kor, amidőn a szülői ház és az iskola beleoltotta vallásos érzés a kellőleg át nem értett ismerethalmaz újsága miatt könnyen meginoghat. Kepler, Gauss és Cauchy életrajzában ki van emelve e nagy embereknek életmódjából is kitűnő mély vallásossága. Kár, hogy a többiben nem találunk ilyen részleteket, mert bizonyára akadtak ilyenek mindegyiknek az életében.

Az életrajzok sorrendje kronológikus, avval a kivétellel, hogy Galilei (1564—1642) Kepler (1571—1630) után következik. Az olvasónak ez mindenestre feltűnik, s lehet, hogy az okát nem fogja eltalálni.

Egy kissé zavarja a könyv összhangját az efféle megjegyzés: „Hiú,